ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΩΣ SIMONE ROZÈS ΠΟΥ ΑΝΕΠΤΥΧΘΗΣΑΝ ΣΤΙΣ 6 ΜΑΪΟΥ 1982 [1]

Κύριε πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

Τό Δικαστήριο ἐπελήφθη ἀγωγῆς ἀποζημιώσεως, τήν ὁποία ἤσκησε ὁ Mario Berti, ὑπάλληλος τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων, κατά τοῦ ὀργάνου αὐτοῦ, μέ ἀφορμή τό ἀτύχημα, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε θύμα ὁ ἀνήλικος υἱός του κατά τήν διαμονή του σέ κατασκήνωση.

I — Τά πραγματικά περιστατικά ἔχουν ὡς ἑξῆς:

Στίς 5 Φεβρουαρίου 1971, ὁ γενικός διευθυντής τοῦ προσωπικοῦ καί τῆς διοικήσεως τῆς Ἐπιτροπῆς στίς Βρυξέλλες ἀπηύθυνε στούς ὑπαλλήλους τοῦ ὀργάνου αὐτοῦ ὑπηρεσιακό σημείωμα, πληροφορώντας τους ὅτι «ὅπως κατά τά περασμένα ἔτη, θά ὀργανωθοῦν κατασκηνώσεις γιά τά παιδιά τους, κατά τίς σχολικές διακοπές τοῦ Πάσχα 1971».

Στούς συνημμένους στό ἀνωτέρω σημείωμα «οἰκονομικούς ὅρους» ἀνεφέρετο ἡ τιμή τῆς διαμονῆς, *«ἡ ὁποία περιελάμβανε τήν μετάβαση καί τήν ἀσφάλιση»*, πού ὄφειλαν νά καταβάλουν οἱ γονεῖς κατόπιν ἐκπτώσεως τοῦ ποσοῦ τῆς χρηματικῆς συμμετοχῆς τῆς Ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία ἐποίκιλε ἀναλόγως τῶν ἀποδοχῶν ἤ τοῦ μισθοῦ τους.

Κατά τήν διάρκεια τῆς διαδικασίας, ἐπληροφορήθημεν ὅτι τήν ἐν λόγω ἀσφάλιση εἶχε συνάψει ἡ Ἐπιτροπή μέ τήν Compagnie d'Assurances générales Mercator, στήν Ἀμβέρσα. Συγκεκριμένως, ἐπρόκειτο γιά μία «ἀσφάλιση ἀστικῆς εὐθύνης» καί γιά μία «ἀτομική ἀσφάλιση κατά τῶν σωματικῶν ἀτυχημάτων».

Σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 11 τῶν «Εἰδικῶν ὅρων», «ἡ κάλυψη "προσωπικά ἀτυχήματα" εἶναι ἐναλλακτική καί δέν δύναται νά σωρευθεῖ μέ τίς ἐγγυήσεις πού προβλέπονται γιά τήν ἀστική εὐθύνη. Κατά συνέπεια οἱ προβλεπόμενες παροχές γιά τήν ἀσφάλιση "προσωπική ἀτυχημάτων" ὀφείλονται μόνο ἔναντι τελείας ἐξοφλήσεως ἐκ μέρους τοῦ θύματος ἤ τῶν δικαιούχων του καί ὑπό τόν ὅρο παραιτήσεώς των ἀπό κάθε προσφυγή δυνάμει τῆς ἀστικῆς εὐθύνης, ἔναντι τῶν ἀσφαλισμένων».

Πάντως, τό ζήτημα ἄν ἡ λειτουργία τῆς ἀσφαλίσεως «σωματικά ἀτυχήματα» ἀποκλείει τήν λειτουργία τῆς ἀσφαλίσεως «ἀστική εὐθύνη» τοῦ ἀσφαλιζομένου ἀφορᾶ μόνο τήν Ἐπιτροπή καί τόν ἀσφαλιστή της. Τό κείμενο τῶν σχετικῶν συμβάσεων δέν περιῆλθε ποτέ στήν γνώση τῶν γονέων. Στά ἔντυπα πού προορίζοντο γιά τήν ἐγγραφή στά κέντρα κατασκηνώσεως ἀνεφέρετο ἁπλῶς ὅτι «ἡ ἀσφάλιση δέν καλύπτει τίς κλοπές καί τήν ἐκ προθέσεως θραύση ἤ τήν ἀπώλεια ἀντικειμένων». Κατά κανόνα ὅμως, ὁ ὑπογράφων ἀσφαλιστήριο συμβόλαιο γιά ὁμαδική ἀσφάλιση (ἡ Ἐπιτροπή) πρέπει νά γνωστοποιεῖ στούς ἀσφαλισμένους (τούς γονεῖς) τά δικαιώματα καί τίς ὑποχρεώσεις τους κατά τρόπο σαφέστατο.

Ἐπειδή αὐτό δέν ἔγινε, τά συμβόλαια αὐτά ἀποτελοῦν «res inter alios acta» γιά τούς ὑπαλλήλους τῆς Ἐπιτροπῆς.

Τό ὑπηρεσιακό σημείωμα συνοδεύετο ἀπό ἕνα ἔντυπο ἐγγραφῆς πού περιεῖχε ἐξουσιοδότηση πρός τήν διοίκηση, γιά νά κρατήσει τήν τιμή τῆς διαμονῆς ἀπό τίς ἀποδοχές τοῦ ὑπαλλήλου· τό ἔντυπο αὐτό ἔπρεπε νά ἐπιστραφεῖ στήν κοινωνική ὑπηρεσία τῆς Ἐπιτροπῆς.

Ἀφοῦ ἔλαβε γνώση τοῦ ἐν λόγω ὑπηρεσιακοῦ σημειώματος, ὁ Mario Berti,

1 — Μετάφραση ἀπό τά γαλλικά.

ὑπάλληλος τῆς Ἐπιτροπῆς στίς Βρυξέλλες, μέ τόν βαθμό D 1, ἀπεφάσισε νά στείλει τόν υἱό του Paolo, ἡλικίας τότε 7 ἐτῶν, στόν οἶκο «La Petite Merveille» στό Durbuy τῶν βελγικῶν Ἀρδεννῶν, πού ἦταν ἐνδεδειγμένος γιά παιδιά ἀπό 6 ἕως 14 ἐτῶν. Ἡ κατηγορία D, στήν ὁποία ἀνῆκε καί ἐξακολουθεῖ νά ἀνήκει ὁ Mario Berti, ἀντιστοιχεῖ σέ χειρωνακτική ἐργασία ἤ καθήκοντα πού ἀπαιτοῦν γνώσεις ἐπιπέδου στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως.

Ἀπό πλευρᾶς στελεχώσεως, τήν διεύθυνση καί τήν ἐπιμέλεια τοῦ ἐν λόγω οἴκου, εἶχε ἕνα ζεῦγος διδασκάλων, προεβλέπετο δέ ἕνας παιδαγωγός γιά κάθε 10 παιδιά. Γιά τά παιδιά τοῦ προσωπικοῦ τῶν εὐρωπαϊκῶν ὀργάνων εἶχαν κρατηθεῖ 60 ἕως 80 θέσεις.

Στίς 7 Ἀπριλίου 1971, ὁ μικρός Paolo, ἐνῶ ἔπαιζε καθισμένος σέ μία κούνια στήν περιφέρεια τῆς κοινότητος τοῦ Durbuy ἔπεσε κατά τόσο ἄσχημο τρόπο ὥστε ὑπέστη κάταγμα τῆς ἄνω σιαγόνος καί θραύση τῶν τεσσάρων ἄνω ὁριστικῶν τομέων ὀδόντων.

Σχετικά μέ τό ἀτύχημα αὐτό, δέν ἐτέθη ποτέ θέμα εὐθύνης τῆς κοινότητος τοῦ Durbuy, δεδομένου, προφανῶς, ὅτι δέν ἐπρόκειτο γιά ζήτημα ἐλαττωματικοῦ ὑλικοῦ.

Στίς 14 Ἀπριλίου 1971, ἡ Ἐπιτροπή ἐγνωστοποίησε τό ἀτύχημα, μέ τηλετυπικό μήνυμα στόν ἀσφαλιστικό της πράκτορα, Van Breda, ἀναφέροντας ὅτι τό ἔντυπο τῆς δηλώσεως θά τοῦ ἀπεστέλλετο ἀργότερα.

Ἀπό τήν πλευρά του, ὁ οἶκος «La Petite Merveille» ἐγνωστοποίησε στήν Ἐπιτροπή, στίς 30 Ἀπριλίου 1971, ὅτι εἶχε εἰδοποιήσει, στίς 8 Ἀπριλίου 1971 τόν δικό του ἀσφαλιστή, «La Royale Belge» στίς Βρυξέλλες διευκρινίζοντας ὅτι «τά παιδιά ἔπαιζαν ὑπό τήν ἐπιτήρηση δύο παιδαγωγῶν» (ἡ σύμβαση τῆς ἀσφαλίσεως πού καλύπτει τόν οἶκο «La Petite Merveille» δέν προσεκομίσθη, παρ' ὅλο ὅτι ἐζητήσατε τήν προσκόμισή της).

Ἡ Ἐπιτροπή διευκρινίζει ὅτι, κατά τούς ἕξι πρώτους μῆνες μετά τό ἀτύχημα, τά ἰατρικά ἔξοδα καλύφθησαν ἀπό τήν «La Royale Belge», στήν ὁποία ἐπεστράφησαν ἐν συνεχεία ἀπό τήν Compagnie Mercator, ἐκτός τοῦ μέρους πού εἶχε ἤδη ἐπιστραφεῖ στόν Mario Berti, στό πλαίσιο τοῦ συστήματος κοινωνικῆς προνοίας στό ὁποῖο ὑπάγονται οἱ ὑπάλληλοι τῶν Κοινοτήτων δυνάμει τοῦ οἰκείου κανονισμοῦ ὑπηρεσιακῆς καταστάσεως (κεφάλαιο 2 τοῦ τίτλου 5). Πάντως, στό φάκελο τῆς ὑποθέσεως δέν ὑπάρχει κανένα σχετικό ἔγγραφο.

Στίς 22 Μαΐου 1975, ὁ Dr. P. Doms, στοματολόγος, συνέταξε ἰατρική ἔκθεση πού ἀνέφερε ἰδίως ὅτι ἔπρεπε νά ἀντιμετωπισθεῖ ἡ ἐξαγωγή ἑνός κακῶς σχηματισμένου ὀδόντος καί ἡ τοποθέτηση πέντε προσωρινῶν κινητῶν ὀδοντικῶν προθέσεων· οἱ προθέσεις αὐτές θά ἔπρεπε νά ἀνανεώνονται κατ' ἔτος, ἔπρεπε νά φέρονται μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν 18 ἐτῶν. Ἀπό τῆς ἡλικίας αὐτῆς, θά ἔπρεπε νά ἀντιμετωπισθεῖ ἡ τοποθέτηση σταθερῆς γέφυρας ὀκτώ στοιχείων.

Στίς 3 Ἰουνίου 1975, ἕνας ἄλλος ἰατρός, ὁ Dr. A. Reychler, κατέληξε στό συμπέρασμα ὅτι «λείπουν οἱ ἄνω πλάγιοι κοπτῆρες καθώς καί ὁ ἄνω μέσος δεξιός κοπτήρας ... Ὑπάρχει ἐπίσχεση τοῦ ἄνω δεξιοῦ κυνόδοντος ... Ὑπάρχουν ἐπιφυλάξεις ὡς πρός τό ἄν διατηρεῖται ὁ ἄνω μέσος ἀριστερός κοπτήρας ... Ἐνδέχεται νά ἀπαιτηθεῖ πρόθεση ἀντικαταστάσεως ...»

Στίς 2 Ἀπριλίου 1976, ἐπανερχόμενος σέ παλαιότερη ἀλληλογραφία (πού δέν περιέχεται στόν φάκελο τῆς ὑποθέσεως) ὁ δικηγόρος στόν ὁποῖο εἶχε ἀπευθυνθεῖ ὁ Mario Berti ἀπέστειλε ἐπιστολή στόν γενικό διευθυντή προσωπικοῦ καί διοικήσεως τῆς Ἐπιτροπῆς γιά νά τοῦ γνωστοποιήσει ὅτι διενύετο ἐπί τοῦ παρόντος τό στάδιο τῆς ἐπουλώσεως καί γιά νά πληροφορηθεῖ περί τῶν προθέσεών του ὅσον ἀφορᾶ τήν ἀποζημίωση τοῦ πελάτου του, λαμβανομένων ὑπ' ὄψη τοῦ κόστους τῶν ὀδοντιατρικῶν προθέσεων, τῆς ἠθικῆς βλάβης (πού ἐκτιμοῦσε σέ 250 000 βελγικά φράγκα, τουλάχιστον) καί τῆς αἰσθητικῆς βλάβης (πού ὑπελόγιζε, λαμβανομένου ὑπ' ὄψη τοῦ

νεαροῦ τῆς ἡλικίας τοῦ θύματος, σέ 250 000 βελγικά φράγκα).

Στίς 28 Ἀπριλίου 1976, ἡ ὑπηρεσία «Κοινωνική δράση» τῆς Ἐπιτροπῆς διεβίβασε στήν ὑπηρεσία «Ἀσφάλιση-ἀσθένεια» τοῦ ἰδίου ὀργάνου, ἀντίγραφο τῶν δύο ὡς ἄνω ἰατρικῶν ἐκθέσεων καί τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἐν λόγω δικηγόρου ζητώντας νά «τηρηθεῖ ἐνήμερη περί τοῦ ἐκ μέρους τῶν ἀσφαλιστῶν χειρισμοῦ τῆς ὑποθέσεως».

Στίς 10 Μαΐου 1976, ὁ Albert Wegener, σύμβουλος ὑπηρετῶν στήν Γενική Διεύθυνση Προσωπικοῦ καί Διοικήσεως, διεβίβασε τά ἀνωτέρω ἔγγραφα στόν πράκτορα Van Breda ζητώντας του «νά τά φέρει εἰς γνώση τῶν ἀσφαλιστῶν».

Ὁ Dr. Reychler, ἀφοῦ ἐξήτασε ἐκ νέου τό παιδί στίς 29 Σεπτεμβρίου 1976, ἀνέφερε στόν πατέρα στίς 3 Νοεμβρίου 1976, ὅτι τό ἀτύχημα εἶχε ὡς συνέπεια τήν ἀπώλεια καί τήν ἐξαγωγή τῶν τεσσάρων ἄνω ὁριστικῶν κοπτήρων καί «ὅτι ἑπομένως ἔπρεπε νά ἀντιμετωπισθεῖ ὀδοντιατρική πρόθεση ἀντικαταστάσεως».

Στίς 30 Σεπτεμβρίου 1977, ὁ σύμβουλος Wegener διεβίβασε στόν πράκτορα Van Breda ἕνα νέο πίνακα τῶν ἐξόδων γιά τό παιδί, διευκρινίζοντας: «ὁ φάκελος πρέπει νά παραμείνει ἀνοικτός».

Στίς 18 Σεπτεμβρίου 1978, ἡ Compagnie Mercator, ἀναφερομένη σέ ἐπιστολή πού τῆς εἶχε ἀπευθύνει ὁ πράκτορας Van Breda στίς 12 Σεπτεμβρίου 1978 (ἡ ὁποία δέν περιέχεται στόν φάκελο τῆς ὑποθέσεως), ἐγνωστοποίησε στόν τελευταῖο ὅτι ἡ ἠθική βλάβη καί ἡ αἰσθητική βλάβη περί τῶν ὁποίων ἔκανε λόγο ὁ δικηγόρος τοῦ Mario Berti στήν ἐπιστολή του τῆς 2ας Ἀπριλίου 1976 δέν ἐκαλύπτοντο ἀπό τό ἀσφαλιστήριο συμβόλαιο — ἡ μεσολάβηση τῆς ἑταιρίας Mercator περιωρίζετο στά συνήθη ἰατρικά ἔξοδα — ὅτι δέν ὑπῆρχε εὐθύνη τῆς Ἐπιτροπῆς καί ὅτι κατά τά λοιπά, δέν ἦταν πλέον δυνατή ἡ ἐπάνοδος σέ μία ὑπόθεση πού ἀνέτρεχε στίς ἀρχές τοῦ ἔτους 1976.

Στίς 28 Σεπτεμβρίου 1978, ὁ πράκτορας Van Breda, ἀναφερόμενος στήν ἀπό 18ης Σεπτεμβρίου 1978 ἐπιστολή τῆς Ἐπιτροπῆς (ἡ ὁποία διευκρίνισε ὅτι δέν ἦταν δυνατό νά πρόκειται παρά γιά τήν ἀπό 30 Σεπτεμβρίου 1977 ἐπιστολή της μέ τήν ὁποία ἀνέφερε στόν πράκτορα ὅτι ὁ φάκελος ἔπρεπε νά παραμείνει ἀνοικτός), ἐγνωστοποίησε στήν ὑπηρεσία «Ἀσφάλιση» τῆς Ἐπιτροπῆς ὅτι, σύμφωνα μέ τίς ἰατρικές ἐκθέσεις, τά τραύματα τοῦ παιδιοῦ εἶχαν ἐπουλωθεῖ ἀπό τίς ἀρχές τοῦ 1976 καί ἐπεβεβαίωσε ὅτι ἡ ἀποζημίωση πού ζητοῦσε ὁ δικηγόρος γιά τήν αἰσθητική βλάβη καί γιά τήν ἠθική βλάβη δέν ἐβάρυνε τήν ἑταιρία Mercator. Κατά συνέπεια, ζητοῦσε ἀπό τήν Ἐπιτροπή νά τοῦ γνωρίσει ἐάν ἠδύνατο «νά θεωρήσει ὅτι ἡ ὑπόθεση εἶχε κλείσει».

Στίς 26 Ὀκτωβρίου τοῦ 1978, ἡ Ἐπιτροπή, διά τοῦ Wegener, ἀπηυθύνθη στόν Mario Berti λέγοντάς του ὅτι εἶχε ἀναφέρει, στίς 18 Σεπτεμβρίου 1978 (στήν πραγματικότητα πρόκειται γιά τίς 30 Σεπτεμβρίου 1977), «ὅτι ὁ ἐν θέματι φάκελος ἔπρεπε νά παραμείνει ἀνοικτός». Γνωστοποιώντας του τήν ἀνωτέρω μνημονευομένη ἀπάντηση τῆς ἑταιρίας Mercator τοῦ ζήτησε νά τῆς γνωρίσει ἐάν ἠδύνατο «νά θεωρήσει ὅτι ἡ ὑπόθεση εἶχε κλείσει».

Τέλος — καί ἔτσι ἔρχομαι στά ἀμέσως προηγηθέντα τῆς προκειμένης ἀγωγῆς πραγματικά περιστατικά — ὁ Mario Berti ἀπηυθύνθη, στίς 17 Ἀπριλίου 1980, στήν γενική γραμματεία τῆς Ἐπιτροπῆς ζητώντας «νά τοῦ ἀναγνωρισθεῖ μόνιμη ἀναπηρία προκληθείσα ἐξ αἰτίας ἑνός ὑπαλλήλου τῆς Ἐπιτροπῆς, καθώς καί γιά τήν ἠθική βλάβη πού προέκυψε ἀπό αὐτήν». Διευκρίνισε δέ ὅτι ὁ ἀφορών τό ἐν

λόγω ἀτύχημα φάκελος εὑρίσκετο εἰς χείρας τοῦ Albert Wegener.

Ἡ αἴτηση αὐτή ἐπρωτοκολλήθη στίς 22 Ἀπριλίου 1980 ἀπό τήν ἁρμόδια ὑπηρεσία ὡς «αἴτηση βάσει τοῦ ἄρθρου 90 τοῦ κανονισμοῦ ὑπηρεσιακῆς καταστάσεως». Διεβιβάσθη δέ τήν ἐπομένη στίς ἀνώτερες ὑπηρεσίες ὡς «διοικητική ἔνσταση», πράγμα πού ἦταν ἀνακριβές δεδομένου ὅτι ἐπρόκειτο ἀκόμη ἁπλῶς γιά αἴτηση στήν ὁποία ἐξ ἄλλου δέν ἐδόθη συνέχεια.

Στίς 29 Ὀκτωβρίου 1980, «λόγω ἐλλείψεως ἀπαντήσεως πού ἰσοδυναμοῦσε μέ σιωπηρή ἀπόφαση ἀπορρίψεως τῆς αἰτήσεως πού εἶχε ὑποβάλει στίς 22 Ἀπριλίου 1980», ὁ Mario Berti ὑπέβαλε διοικητική ἔνσταση διά τῆς ἱεραρχικῆς ὁδοῦ, ἡ ὁποία ἐπρωτοκολλήθη ὑπ' αὐτόν τόν χαρακτῆρα στίς 10 Νοεμβρίου 1980, διεβιβάσθη δέ καί αὐτή στίς ἀνώτερες ὑπηρεσίες. Ὅπως καί ἡ προηγηθεῖσα αἴτηση ἡ ἐν λόγω διοικητική ἔνσταση δέν ἔτυχε ἀπαντήσεως.

Ὑπό τίς περιστάσεις αὐτές, ὁ Mario Berti ὑπέβαλε στό Δικαστήριο, στίς 29 Μαΐου 1981, ἀγωγή μέ τήν ὁποία ζητεῖ νά κριθεῖ ὅτι ἡ Ἐπιτροπή ὑποχρεοῦται νά τόν ἀποζημιώσει τόσο γιά τήν ὑλική ζημία ὅσο καί γιά τήν ἠθική βλάβη πού ὑπέστη ὁ υἱός του λόγω τοῦ ἀτυχήματος τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε θύμα, ἡ ὁποία ζημία ἐκτιμᾶται σέ 500 000 βελγικά φράγκα, ὑπό τήν ἐπιφύλαξη μειώσεως ἤ αὐξήσεως κατά τήν διάρκεια τῆς διαδικασίας, νά ὁρισθοῦν δέ ἕνας ἤ τρεῖς πραγματογνώμονες πού θά ἀναλάβουν τήν σύνταξη ἐκθέσεως ἐπί τῶν συνεπειῶν τοῦ ἀτυχήματος ἐν ὄψει τῆς ἀντικειμενικῆς ρυθμίσεως τοῦ ποσοῦ τῆς ἀποζημιώσεως πού θά πρέπει νά τοῦ ἐπιδικασθεῖ.

II — Κατά τήν ἐπιτροπή, τό Δικαστήριο εἶναι ἀναρμόδιο νά ἐπιληφθεῖ τῆς προκειμένης διαφορᾶς, τόσο στήν περίπτωση πού ἡ ἀγωγή στηρίζεται στό ἄρθρο 179 τῆς συνθήκης (καί στά ἄρθρα 90 καί 91 τοῦ κανονισμοῦ ὑπηρεσιακῆς καταστάσεως) ὅσο καί στήν περίπτωση πού εὑρίσκει ἔρεισμα στό ἄρθρο 178 (καί στό ἄρθρο 215) τῆς συνθήκης.

1) Ἡ Ἐπιτροπή ὑποστηρίζει κατά πρῶτον ὅτι, ἐπειδή πρόκειται γιά διαφορά μεταξύ ἑνός τρίτου καί τῆς Ἐπιτροπῆς πού ἀφορᾶ στήν ἀποκατάσταση τῶν συνεπειῶν ἑνός ἀτυχήματος τοῦ ὁποίου ὁ τρίτος αὐτός ὑπῆρξε θύμα, ἡ ἀγωγή δέν ἐμπίπτει στό πεδίο τῶν ἄρθρων 179 τῆς συνθήκης ἤ 90 καί 91 τοῦ κανονισμοῦ ὑπηρεσιακῆς καταστάσεως.

Ἐπ' αὐτοῦ, θά παρατηρήσω ὅτι πρόκειται γιά διαφορά ὄχι μεταξύ τῆς Ἐπιτροπῆς καί τοῦ υἱοῦ τοῦ Mario Berti ἀλλά μεταξύ αὐτῆς καί τοῦ πατρός τοῦ παιδιοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι ὑπάλληλος ἐνεργών γιά λογαριασμό τοῦ υἱοῦ του, ἐπί τοῦ ὁποίου ἀσκεῖ πατρική ἐξουσία καί τοῦ ὁποίου εἶναι ὁ νόμιμος ἀντιπρόσωπος. Σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 179 τῆς συνθήκης, τό Δικαστήριο εἶναι ἁρμόδιο ἐπί οἱασδήποτε διαφορᾶς μεταξύ τῆς Κοινότητος καί τῶν ὑπαλλήλων της, ἐντός τῶν ὁρίων καί σύμφωνα μέ τίς προϋποθέσεις πού ὁρίζει ὁ κανονισμός περί τῆς ὑπηρεσιακῆς τους καταστάσεως ἤ πού προκύπτουν ἀπό τό καθεστώς πού τούς διέπει.

2) Κατά δεύτερο λόγο, ἡ Ἐπιτροπή ἰσχυρίζεται ὅτι τό ἀτύχημα θύμα τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε ὁ υἱός τοῦ ἐνάγοντος δέν προεκλήθη ἀπό παράνομη πράξη τῆς Ἐπιτροπῆς, ἀλλά ἀπό ὑποτιθεμένη ἀμέλεια ἑνός τῶν προστηθέντων της. Στήν πραγματικότητα πρόκειται γιά ἀγωγή ἀποζημιώσεως λόγω ἐξωσυμβατικῆς εὐθύνης τῆς Ἐπιτροπῆς πού στηρίζεται στό ἄρθρο 215, παράγραφος 2 τῆς συνθήκης. Ἐξ ἄλλου, ὁ ἐνάγων ἐδέχθη στήν ἀπάντησή του ὅτι ἡ ἀγωγή του ἐστηρίζετο «ἰδίως στά ἄρθρα 178 καί 215 τῆς συνθήκης», μεταβάλλοντας ἔτσι τήν βάση τῆς αἰτήσεως πού εἶχε ὑποβάλει ἀρχικῶς».

Δέν νομίζω πάντως ὅτι τό γεγονός, ὅτι ὁ ἐνάγων ἐπέλεξε τήν ὁδό τῆς ἱεραρχικῆς διοικητικῆς ἐνστάσεως δύναται νά στραφεῖ ἐναντίον του.

Δυνάμει τοῦ ἄρθρου 43, πρώτη περίοδος τοῦ Πρωτοκόλλου περί τοῦ Ὀργανισμοῦ τοῦ Δικαστηρίου τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων, «ἀξιώσεις κατά τῆς Κοινότητος στό πεδίο τῆς ἐξωσυμβατικῆς εὐθύνης παραγράφονται μετά πέντε ἔτη ἀπό τῆς ἐπελεύσεως τοῦ ζημιογόνου γεγονότος. Ἡ παραγραφή διακόπτεται εἴτε διά τῆς προσφυγῆς πού ὑποβάλλεται στό Δικαστήριο εἴτε διά τῆς προηγουμένης αἰτήσεως πού ὁ ζημιωθείς ἀπευθύνει στό ἁρμόδιο ὄργανο τῆς Κοινότητος». Ὅπως ἔχουν ἑρμηνευθεῖ ἀπό τό Δικαστήριο οἱ διατάξεις αὐτές ἐπιτρέπουν στόν ζημιωθέντα πού ἐπιθυμεῖ νά ἐπικαλεσθεῖ τό ἄρθρο 215 τῆς συνθήκης νά προσφύγει ἀπ' εὐθείας στό Δικαστήριο. Τό γεγονός ὅτι ἀπευθύνεται στό ἁρμόδιο ὄργανο τῆς Κοινότητος (ἐν προκειμένω στήν Ἐπιτροπή) τό ὁποῖο καί παραλείπει νά ἀπαντήσει, δέν ἐπιτρέπει τήν ἐπίκληση τῆς παραγραφῆς ἔναντι τοῦ ζημιωθέντος. Ἡ προσφυγή τοῦ ἄρθρου 90 τοῦ κανονισμοῦ ὑπηρεσιακῆς καταστάσεως τῶν ὑπαλλήλων τῶν ΕΚ, ἀκόμη καί ἄν δέν ἀναφέρεται σέ συγκεκριμένο ποσό ἤ ἄν δι' αὐτῆς ἐπιδιώκεται φιλικός διακανονισμός τῆς διαφορᾶς, ἀποτελεῖ πράγματι προηγουμένη αἴτηση κατά τήν ἔννοια τοῦ ἄρθρου 43 τοῦ Πρωτοκόλλου περί τοῦ Ὀργανισμοῦ τοῦ Δικαστηρίου.

Ὅταν ὁ ζημιωθείς εἶναι κοινοτικός ὑπάλληλος ἤ μέλος τῆς οἰκογενείας του, νομίζω ὅτι εἶναι θέμα χρηστῆς διοικήσεως τό νά δύναται νά ἀπευθυνθεῖ ἀρχικῶς στήν Ἐπιτροπή γιά νά ἐπιχειρήσει τόν φιλικό διακανονισμό τοῦ προβλήματος: πάντως, ἡ προσφυγή του πού ὑποβάλλεται βάσει τοῦ ἄρθρου 91 τοῦ κανονισμοῦ ὑπηρεσιακῆς καταστάσεως τῶν ὑπαλλήλων ἀποτελεῖ οὐσιαστικῶς ἀγωγή ἀποζημιώσεως.

Μέ τήν ἀπόφαση Meyer-Burckhardt τῆς 22ας Ὀκτωβρίου 1975, τό Δικαστήριο ἔκρινε:

«ὅτι ἡ διαφορά μεταξύ ἑνός ὑπαλλήλου καί τοῦ ὀργάνου στό ὁποῖο ἀνήκει ἤ ἀνῆκε, πού ἀφορᾶ τήν ἀποκατάσταση τῆς ζημίας, κινεῖται, ὅταν ἀπορρέει ἀπό τήν σχέση ἐργασίας πού συνδέει τόν ἐνδιαφερόμενο μέ τό ὄργανο, ἐντός τοῦ πλαισίου τοῦ ἄρθρου 179 τῆς συνθήκης καί τῶν ἄρθρων 90 καί 91 τοῦ κανονισμοῦ ὑπηρεσιακῆς καταστάσεως καί εὑρίσκεται, ὅσον ἀφορᾶ ἰδίως τό παραδεκτό της, ἐκτός τοῦ πεδίου ἐφαρμογῆς τόσο τῶν ἄρθρων 1978 καί 215 τῆς συνθήκης ὅσο καί τοῦ ἄρθρου 43 τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ Δικαστηρίου ΕΟΚ.» (σκέψη 7, Recueil σ. 1181).

«Ἡ προσφυγή ἀκυρώσεως καί ἡ ἀγωγή ἀποζημιώσεως ἀποτελοῦν μέν πράγματι διαφορετικά μέσα παροχῆς ἐννόμου προστασίας, ἐν τούτοις ὅμως, στό πλαίσιο τῶν διαφορῶν μεταξύ ὑπαλλήλων καί ὀργάνων, τά ἄρθρα 90 καί 91 τοῦ κανονισμοῦ ὑπηρεσιακῆς καταστάσεως δέν κάνουν καμμία διάκριση μεταξύ τους ὅσον ἀφορᾶ τήν διαδικασία, τόσο διοικητική ὅσο καί κατ' ἀμφισβήτηση, ἡ ὁποία κινεῖται κατόπιν αὐτῶν.

...

Σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 91, ὅταν πρόκειται γιά διαφορά, ἡ ὁποία ἀφορᾶ τήν νομιμότητα πράξεως πού βλάπτει τόν προσφεύγοντα, τό Δικαστήριο εἶναι ἁρμόδιο, ἀνεξαρτήτως τῆς φύσεως τῆς προσφυγῆς» (σκέψη 10, σ. 1182).

«...

Λόγω τῆς αὐτονομίας τῶν διαφόρων μέσων παροχῆς ἐννόμου προστασίας, ὁ προσφεύγων ἠδύνατο νά ἐπιλέξει εἴτε τό ἕνα εἴτε τό ἄλλο εἴτε καί τά δύο μαζί, ἀλλ' ὤφειλε ἐν πάσῃ περιπτώσει νά ἀσκήσει τήν προσφυγή του ἐντός προθεσμίας τριῶν μηνῶν μετά τήν ἀπόρριψη τῆς αἰτήσεώς του » (σκέψη 11).

Στίς προτάσεις του, στήν ὑπόθεση ἐκείνη, ὁ γενικός εἰσαγγελεύς Warner (σ. 1189) παρετήρησε «εἶναι σαφές ὅτι, στό πλαίσιο προσφυγῆς βάσει τοῦ ἄρθρου 179, τό Δικαστήριο ἔχει τήν ἴδια ἁρμοδιότητα νά ἐπιδικάσει ἀποζημίωση ὅπως καί στό πλαίσιο ἀγωγῆς πού ἀσκεῖται βάσει τοῦ ἄρθρου 178».

Ἐπί πλέον, προσφάτως, στήν ἀπόφαση τῆς 17ης Φεβρουαρίου 1977 ἐπί τῆς ὑποθέσεως Reinarz, τό Δικαστήριο ἐδέχθη ὅτι «ἡ πλήρης ἁρμοδιότης πού ἀναγνωρίζεται στό Δικαστήριο ἐπί τῶν διαφορῶν, στίς ὁποῖες ἀναφέρεται τό ἄρθρο 179 τοῦ ἐπιτρέπει,

στήν περίπτωση μιᾶς τέτοιας διαφορᾶς, νά ἀποφαίνεται, ὄχι μόνο ἐπί τοῦ κύρους τῆς προσβαλλομένης πράξεως, ἀλλά καί ἐπί τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ζημίας πού ὑπέστη ἐνδεχομένως ὁ ἐνδιαφερόμενος λόγω πράξεως, ἡ ὁποία ἔθιξε τά ἐκ τοῦ κανονισμοῦ ὑπηρεσιακῆς καταστάσεως δικαιώματά του» (σκέψη 11, Recueil σ. 298).

Εἶναι, κατά τήν γνώμη μου, ἀναμφισβήτητο ὅτι ἡ προκειμένη διαφορά ἐγείρεται ἀπό πρόσωπο πού ἐπικαλεῖται τήν ἰδιότητα τοῦ ὑπαλλήλου, ὅτι θέτει ἕνα πρόβλημα πού πρέπει νά λυθεῖ στό πλαίσιο τοῦ καθεστῶτος τό ὁποῖο ἐφαρμόζεται στούς ὑπαλλήλους τῆς Κοινότητος καί ὅτι ἀπορρέει ἀπό τήν σχέση ἐργασίας, ὑπό εὐρεία ἔννοια, πού συνδέει τόν ἐνδιαφερόμενο μέ τό ὄργανο.

Ἐκτός τοῦ γεγονότος ὅτι τά κέντρα κατασκηνώσεως εἶχαν ὀργανωθεῖ γιά τά παιδιά τῶν ὑπαλλήλων, ἡ σχέση αὐτή προκύπτει ἀπό τό γεγονός ὅτι ἡ τιμή τῆς διαμονῆς «περιελάμβανε τήν ἀσφάλιση», ὅτι ἐποίκιλε ἀναλόγως τοῦ βασικοῦ μισθοῦ τοῦ συγκεκριμένου ὑπαλλήλου, ὅτι ἡ τιμή αὐτή θά ἐκρατεῖτο ἀπό τόν μισθό του καί τέλος, ὅτι ἀκριβῶς τό σύστημα κοινωνικῆς προνοίας τῶν ὑπαλλήλων ἀνέλαβε κατά πρῶτον λόγο, νά συνεισφέρει γιά τήν ἀποκατάσταση τῶν συνεπειῶν τοῦ ἀτυχήματος.

III — Ὅσον ἀφορᾶ τήν οὐσία, ἡ Ἐπιτροπή ὑποστηρίζει ὅτι δέν τηροῦνται οἱ προϋποθέσεις τόσο τῆς συμβατικῆς της (ἄρθρο 215, 1ο ἐδάφιο) ὅσο καί τῆς ἐξωσυμβατικῆς της εὐθύνης (ἄρθρο 215, 2ο ἐδάφιο).

— Ἀφ' ἑνός, τό κέντρο διακοπῶν πού φιλοξενεῖ τά παιδιά ἀποτελεῖ ἰδιωτικό ἵδρυμα, λειτουργεῖ σύμφωνα μέ τούς κανόνες τοῦ βελγικοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου, εἶναι ἀνοικτό σέ ὅλα τά παιδιά καί διαθέτει τό δικό του προσωπικό· οἱ παιδαγωγοί του δέν ἀνήκουν στό προσωπικό τῆς Ἐπιτροπῆς.

— Ἀκόμα καί ἄν ὑποτεθεῖ ὅτι οἱ παιδαγωγοί, ὑπό τήν ἐπίβλεψη τῶν ὁποίων ἔπαιζε παιδί κατά τήν στιγμή τοῦ ἀτυχήματος δύνανται νά θεωρηθοῦν ὡς προστηθέντες τῆς Ἐπιτροπῆς ὁ προσφεύγων οὐδόλως ἰσχυρίσθη ὅτι ὑπάρχει ἀμέλεια ἐκ μέρους τους.

Οἱ περιστάσεις ὑπό τίς ὁποῖες συνέβη τό ἀτύχημα παραμένουν πράγματι σκοτεινές. Ἀλλά τό ἄρθρο 215 οὐδόλως ἀπαιτεῖ νά συντρέχει ἀμέλεια, ἡ δέ ἀσφάλιση ἔχει ὡς σκοπό ἀκριβῶς νά καλύψει τίς δυσχέρειες πού παρουσιάζει ἡ ἀπόδειξη τῆς ἀμελείας.

Ὁ συμβαλλόμενος στήν σύμβαση ἀσφαλίσεως ὑπέχει εὐθύνη διότι ἡ σύμβαση πού συνῆψε μέ τόν ἀσφαλιστή δέν προβλέπει ἤ προβλέπει ἀνεπαρκή ἀποζημίωση γιά τήν περίπτωση ἐξαιρετικά σοβαρῆς βλάβης. Νομίζω ὅτι τό καλύτερο μέσο γιά νά ἀποφευχθεῖ ἡ πληθώρα αἰτήσεων ἀποζημιώσεως πρός τά ὄργανα εἶναι ἡ πρόβλεψη ἐπαρκοῦς ἐγγυήσεως.

Ἐξ ἄλλου, τόσο ἡ ἀσφάλιση τῆς ἀστικῆς εὐθύνης ὅσο καί ἡ ἀσφάλιση τῶν σωματικῶν ἀτυχημάτων πού συνῆψε ἡ Ἐπιτροπή δέν ἀπαιτοῦν τήν ὕπαρξη ἀμελείας.

Σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 12 τῶν «γενικῶν ὅρων ὅλων τῶν καλυπτομένων κινδύνων»,

«ἡ ἐγγύηση τοῦ ἀσφαλιστοῦ περιλαμβάνει ὅλες τίς δραστηριότητες τοῦ κέντρου διακοπῶν, ὁ δέ ὅρος "δραστηριότητες" λαμβάνεται ὑπό τήν εὐρεία του ἔννοια καί περιλαμβάνει:

...

f) ὅλες τίς ἐκδρομές, περιόδους ἐξασκήσεως, ταξίδια, περιπάτους, ἐπισκέψεις τοποθεσιῶν ἤ μνημείων, πού ὀργανώνει ἡ διεύθυνση τοῦ κέντρου διακοπῶν ...».

Σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 14, «ἡ ἑταιρία δηλώνει ὅτι γνωρίζει ἐπαρκῶς τόν κίνδυνο κατά τήν στιγμή τῆς ὑπογραφῆς τοῦ ἀσφαλιστηρίου συμβολαίου καί ἀπαλλάσσει τόν συμβαλλόμενο ἀπό πλέον ἐκτεταμένη περιγραφή ...».

Στό πλαίσιο τῆς ἀσφαλίσεως «προσωπικά ἀτυχήματα», οἱ εἰδικοί ὅροι προέβλεπαν «τήν καταβολή τῶν ἀποζημιώσεων πού προβλέπονται στούς δακτυλογραφημένους εἰδικούς ὅρους (πού δέν προσεκομίσθησαν) ὁσάκις ἕνα ἀπό τά πρόσωπα πού ἀναφέρονται ρητῶς στούς ἐν λόγω ὅρους, ὑφίσταται σωματικό ἀτύχημα κατά τήν διάρκεια τῶν δραστηριοτήτων τοῦ κέντρου διακοπῶν».

Σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 6 τῶν εἰδικῶν ὅρων πού ἀφοροῦν τήν ἀσφάλιση τῆς ἀστικῆς εὐθύνης, «ἡ κάλυψη περιορίζεται ... στά γεγονότα πού λαμβάνουν χώρα ὅταν τά πρόσωπα αὐτά (τά ἀσφαλιζόμενα πρόσωπα) εὑρίσκονται ἤ ἔπρεπε νά εὑρίσκονται ὑπό τήν ἐποπτεία ἤ ὑπό τόν ἄμεσο ἤ ἔμμεσο ἔλεγχο τῆς ἁρμοδίας ἀρχῆς ἤ οἱουδήποτε ἄλλου προσώπου τό ὁποῖο τήν ἀντικαθιστᾶ ἤ στό ὁποῖο ἡ ἀρχή αὐτή ἔχει ἀναθέσει τίς ἁρμοδιότητές της ἤ τό ὁποῖο ὅρισε ἤ ὡρίσθη πρός ἀντικατάστασή της, ἀκόμα καί σιωπηρῶς».

Τό ζήτημα ἄν «ἡ ἁρμοδία ἀρχή» εἶχε ἀναθέσει τίς ἁρμοδιότητές της στούς παιδαγωγούς δέν ἐνδιαφέρει τούς γονεῖς, οἱ ὁποῖοι ἀγνοοῦσαν τό περιεχόμενο τῆς ρήτρας αὐτῆς. Ἔναντι αὐτῶν, ἡ Ἐπιτροπή εἶχε εὐθέως ἀναλάβει τό ρόλο τοῦ φύλακος τῶν παιδιῶν καί τοῦ ὀργανωτοῦ τοῦ κέντρου διακοπῶν ἀκόμα καί ἄν διαχειριστής ἦταν ὁ οἶκος διακοπῶν ἤ τό προσωπικό του.

Ἡ νομολογία στήν ὁποία ἀναφέρεται ἡ Ἐπιτροπή («Conseil d'État», 21 Μαρτίου 1980, Vanderiele, A.J.D.A. 1980, σ. 437) τοποθετεῖται σέ διαφορετικό πλαίσιο: ὅταν ἕνα ἰδιωτικό ἵδρυμα ὀργανώνει διακοπές γιά τά παιδιά μιᾶς κοινότητος ἡ εὐθύνη ἐξ ἀτυχήματος πού ὑφίσταται ἕνα ἀπό τά παιδιά αὐτά καταλογίζεται στό ἐν λόγω ἵδρυμα, τό ὁποῖο ἔχει νομική προσωπικότητα διαφορετική ἀπό τήν κοινότητα.

Ἐν προκειμένω ὅμως, οἱ διακοπές ὀργανώθησαν, ἄν ὄχι ἀπό τήν Ἐπιτροπή τουλάχιστον ἀπό τήν κοινωνική της ὑπηρεσία, ἡ ὁποία δέν ἔχει προσωπικότητα διαφορετική ἀπό τήν Ἐπιτροπή. Ὅσον ἀφορᾶ ἐκεῖνα ἀπό τά παιδιά τοῦ οἴκου διακοπῶν «La Petite Merveille», τῶν ὁποίων οἱ γονεῖς ἦταν ὑπάλληλοι τῆς Ἐπιτροπῆς, ὁ οἶκος αὐτός ἦταν διαχειριστής τῆς δημοσίας κοινωνικῆς ὑπηρεσίας τῆς Ἐπιτροπῆς «κέντρα διακοπῶν». Σ' αὐτήν λοιπόν τήν ὑπηρεσία κατά πρῶτον λόγο ἠδύνατο ὁ Mario Berti νά καταλογίσει τήν εὐθύνη ἐκ τοῦ ἀτυχήματος, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε θύμα ὁ υἱός του.

IV — Τέλος ἡ Ἐπιτροπή προσθέτει ὅτι τό θύμα δέν στερεῖται, πάντως, μέσου παροχῆς ἐννόμου προστασίας, δεδομένου ὅτι, δυνάμει τοῦ δελγικοῦ δικαίου δύναται νά ἀσκήσει ἀγωγή ἀποζημιώσεως καί κατά τῶν παιδαγωγῶν καί κατά τῶν ἰδιωτικῶν των ὑπαλλήλων.

Νομίζω ὅτι αὐτό ἀνατρέπει τά δεδομένα τοῦ προβλήματος: εἶναι θέμα τῆς Ἐπιτροπῆς νά προσεπικαλέσει ἐνδεχομένως τόν ἀσφαλιστή της, δηλαδή τήν ἑταιρία Mercator, ὅπως προβλέπεται στό ἄρθρο 14 τῆς συμβάσεως ἀσφαλίσεως «ἀστική εὐθύνη». Καί πάλι, ὁ Mario Berti δέν ἐγνώριζε παρά μόνο τήν Ἐπιτροπή μέ τήν ὁποία καί μόνο εἶχε ἔρθει σέ ἐπαφή. Οὐδέποτε παρεχώρησε ἀπαλλαγή καί οὐδέποτε παρητήθη ρητῶς τῆς δυνατότητος νά ἐπικαλεσθεῖ τήν εὐθύνη τῆς Ἐπιτροπῆς. Ἡ ἴδια ἡ Ἐπιτροπή θεωρώντας ὅτι ὁ φάκελος «δέν εἶχε κλείσει» διετήρησε στόν ἐνάγοντα τήν ἐντύπωση ὅτι ὤφειλε νά τόν καλύψει.

Δέν δύναται νά γίνει δεκτό ὅτι ἡ ἄμεση ὑποχρέωση τῆς Ἐπιτροπῆς, πού ἀπορρέει ἀπό τό ὑπηρεσιακό σημείωμα τό ὁποῖο ἀπεστάλη στό προσωπικό, ἀντεκατεστάθη ἀπό τήν ὑποχρέωση ἑνός ἀσφαλιστοῦ· τό ὄργανο δέν δύναται νά ἐπιφορτίσει τόν τελευταῖο μέ τήν ρύθμιση, σέ περίπτωση

ἀτυχήματος, τῶν προβλημάτων καλύψεως τοῦ κινδύνου πού ἀνακύπτουν, περιορίζοντας ἔτσι τόν ρόλο της στόν ρόλο ἑνός διαμέσου μεταξύ τοῦ ἀσφαλιστοῦ καί τοῦ θύματος.

Τό ἄρθρο 25, πρῶτο ἐδάφιο τοῦ κανονισμοῦ ὑπηρεσιακῆς καταστάσεως ὁρίζει γενικῶς ὅτι «ὁ ὑπάλληλος δύναται νά προσφύγει στήν ἁρμοδία γιά τούς διορισμούς ἀρχή τοῦ ὀργάνου του». Ἐάν ὁ ἐνάγων ἐπλανήθη — καλῇ τῇ πίστει — ὡς πρός τήν διαδικασία πού ἔπρεπε νά ἀκολουθήσει, ἡ Ἐπιτροπή ὤφειλε νά τόν εἰδοποιήσει γιά λόγους χρηστῆς διοικήσεως. Ἀντ' αὐτοῦ, δέν ἀπήντησε οὔτε στήν αἴτηση οὔτε στήν ἔνστασή του. Πολλές φορές, ἔχετε χαρακτηρίσει ὡς «κακή συνήθεια» τήν σιωπή αὐτή τῆς διοικήσεως. Στήν ἀπόφασή σας Korter τῆς 26ης Φεβρουαρίου 1981, ἐγκρίνατε ὅτι, ὅταν «ἡ γένεση καί ἡ ἐξέλιξη τῆς διαφορᾶς ἔχουν εὐνοηθεῖ ἀπό τήν στάση τῆς διοικήσεως ..., ἰδίως ... ἀπό τήν ἄρνησή της νά δώσει στόν προσφεύγοντα κάποια ἐξήγηση ..., ὁ προσφεύγων καλῶς ἀσκεῖ προσφυγή γιά νά ἀντιδράσει ἐναντίον ἐκείνου τό ὁποῖο ἠδύνατο νά θεωρεῖ ὡς αὐθαίρετη ἔναντι αὐτοῦ πράξη τῆς διοικήσεως» (Recueil σ. 629, No 19).

Στήν ἀπόφασή σας Morbelli τῆς 21ης Μαΐου 1981, ἐτονίσατε «τήν καλή πίστη πού πρέπει νά διέπει τίς σχέσεις μεταξύ τῆς Ἐπιτροπῆς καί τῶν ὑπαλλήλων της, περιλαμβανομένων καί τῶν σχέσεων ἀντιδικίας μεταξύ τῶν μερῶν» (Recueil σ. 1372, No 14).

Κατά τά λοιπά, νομίζω ὅτι δέν εἶναι πολύ δύσκολο νά συμφωνήσουν οἱ διάδικοι ὡς πρός τό ὕψος τῆς ζημίας πού πρέπει νά ἀποκατασταθεῖ. Ἄλλως, σ' αὐτούς ἐναπόκειται νά προσφύγουν καί πάλι στό Δικαστήριο.

Στό σημερινό στάδιο, προτείνω νά κρίνετε ὅτι:

— οἱ ἀντιρρήσεις πού ἐγείρει ἡ Ἐπιτροπή, ὡς πρός τήν ἁρμοδιότητά σας δέν εἶναι βάσιμες,

— ἡ Ἐπιτροπή εὐθύνεται κατ' ἀρχήν

καί νά καταδικάσετε τήν Ἐπιτροπή στά δικαστικά ἔξοδα.